

Надтока Віктор Олександрович — науковий співробітник відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України. Досліджує проблематику, що стосується методики навчання географії України, як педагог-практик працює в загальноосвітніх навчальних закладах Київської області. Є одним із співавторів Концепції географічної освіти в основній школі. Коло наукових інтересів: методика формування навчальних географічних понять і використання ІКТ та інтерактивних карт в навчально-виховному процесі географії у ЗНЗ.
e-mail: nvo127@ukr.net

УДК 371.32.91(07)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ

У статті висвітлено закономірності між особливостями реалізації компетентнісного підходу та структуруванням географічних курсів в основній школі на понятійній основі, а також деякі особливості розкриття геополітичних питань в процесі вивчення географії України в розрізі глобальних світових географічних процесів та явищ у відповідних географічних курсах для загальноосвітніх навчальних закладів. Специфіка реалізації компетентнісного підходу до вивчення географії України розкривається у реалізації всіх компонентів компетентності. Виявлено, що розгляд геополітичних питань повинен опиратися на певний рівень когнітивного компоненту, що допомагає усвідомити основні геополітичні категорії.

Ключові слова: компетентнісний підхід; компетентність; геополітика; економіко-географічне положення; політико-географічне положення.

Становлення та розвиток економічно конкурентної у міжнародному географічному поділі праці та формування громадянського суспільства в нашій державі потребує вискоєфективної системи освіти. Тому значення та якість освіти як чинника, що впливає на розвиток економіки і суспільного життя, постійно підвищується. Сучасна система освіти повинна відповідати ринку праці та формуватися на основі суспільного запиту, адаптуючи нове покоління громадян до навколишнього середовища, що постійно трансформується, та суспільно-економічних реалій, відповідно ставши однією із підвалин суспільно-економічного прогресу в Україні. Для того, щоб відповідати зазначеним вище умовам, в освітній системі України запущені реформаційні процеси, що спрямовують учнів на опанування постіндустріального інформаційного середовища. Глобалізація усіх сфер життя суспільства, збільшення обсягу наукової інформації, посилення освітніх інтеграційних процесів, зростання ролі особистості учня як суб'єкта освітніх процесів і постійне оновлення освітніх

компетенцій стимулюють до використання компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного та краєзнавчого підходів на принципах курикулуму – як відкритої системи у процесі вивчення географії.

Вагоме місце у системі шкільної географічної освіти посідають курси «Україна у світі: природа, населення» (8 клас) та «Україна та світове господарство» (9 клас). Вони характеризують особливості фізико-географічних процесів та явищ на регіональному рівні, а також розглядають суспільну географію України у розрізі основних тенденцій суспільно-економічного розвитку світу та України як його невід’ємної інтегрованої частини; «його важливою особливістю є формування цілісної науково-географічної картини своєї держави на основі комплексного її вивчення, забезпечення національної ідентифікації учнів, формування їхнього особистісного ставлення до перебігу регіональних (внутрішньодержавних) та глобальних (світових) географічних процесів, допомагає усвідомити себе громадянами України» [3, с. 24], що є загальною метою комплексу цих курсів. Вона сформована на основі суспільного запиту до зазначеного розділу шкільної географічної освіти та встановлює орієнтири для формування високого рівня компетентності учнів.

Таким чином, постає проблема відповідності не тільки окремо взятого курсу географії України своїй окремо визначеній меті, а й загальній меті комплексу цих курсів, що розкриває набагато ширші перспективи та ставить більш конкретні вимоги до навчального процесу. З першого погляду може здатися, що це просте механічне поєднання мети двох географічних курсів, але цьому поєднанню характерна емерджентність, що проявляється у розумінні геополітичних процесів та обґрунтуванні національної ідентифікації учнів, що впливає на формування як предметної географічної компетентності, так і на ключових компетентностей. Відповідно, **мета** статті полягає в аналізі деяких аспектів шкільної географічної освіти, що впливають на стан компетентнісного навчання географії України.

Питання компетентнісного підходу в освіті не є новими, вони почали досліджуватися із другої половини ХХ ст., за цей час накопичено значну кількість матеріалу із зазначеної тематики. Серед зарубіжних дослідників у висвітлення цієї проблематики вагомий вклад зробили Ж. Делор, І. Зимняя, В. Краєвський, Н. Кузьміна, Дж. Равен, Р. Уайт, А. Хуторської, С. Шишов та інші. В Україні питаннями компетентнісного підходу висвітлено у роботах: Н. Бібік, О. Браславської, Л. Вішнікіної, Т. Гільберг, І. Єрмакова, О. Локшиної, Т. Назаренко, О. Надтоки, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, О. Топузова, С. Трубичевої та інших.

Важливі дослідження для розуміння аспектів компетентнісного підходу в освіті, що стимулювали роботу в цьому напрямку по всьому світі, висвітлені в роботах Дж. Равена та Р. Уайта, що розглядали особистісні особливості компетентності через призму середовища життя людини. Також Дж. Равен у роботі «Компетентність у сучасному суспільстві» зазначає, що розвиток компетентності має ґрунтуватися на системі особистих цінностей, основними з яких є здатність ефективно діяти та внутрішня мотивація [6], але він залишає важливу роль у формуванні компетентностей інтелектуальним здібностям, що формуються на основі відповідних знань умінь та навичок.

Багато дослідників, серед яких: Н. Бібік, Л. Вішнікіна, І. Єрмаков, І. Зимняя, В. Краєвський, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубачева, А. Хуторської спрямували свою діяльність на виділення сутності компетентнісного підходу в освіті та класифікацію компетентностей. Різні аспекти реалізації компе-

тентнісного підходу у географічній освіті висвітлюються у працях багатьох вітчизняних науковців: О. Браславської, Л. Вішнікіної, Т. Гільберг, Т. Назаренко, О. Надтоки, О. Топузова та інших.

Процеси модернізації шкільної географічної освіти ініціюються пошуком нових векторів розвитку шкільної географії, зумовлюють перетворення багатьох її аспектів. Уже сьогодні велика кількість дослідників у галузі шкільної географічної освіти, а особливо суспільство, все частіше зауважують, що не завжди високий рівень географічних знань, географічні уміння та навички, отримані в процесі вивчення географії, забезпечують ефективну реалізацію учня навіть у сферах та галузях, де ці знання, уміння та навички є профільними та фундаментальними. Один із напрямів вирішення цієї проблеми розкривається у поглядах О. Савченко, яка зазначає, що виклики та запити суспільства стимулювали переорієнтацію вектору основної школи від навчання, орієнтованого на знання, до формування компетентностей. Це передбачає перехід від «навчання усіх усього» до оволодіння кожним учнем навчальними досягненнями на такому рівні, який дає змогу йому вчитися далі [7]. Відповідно, саме спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток компетентностей людини, що є її інтегрованою характеристикою більшість дослідників розуміють як компетентнісний підхід до навчання [5; 9].

Зважаючи на досить довгий період дослідження питань, пов'язаних із формуванням компетентностей в процесі навчання загалом та географії безпосередньо, дослідники дискутують про складові компоненти компетентності, а відповідно – і про її суть. Тому важливо з'ясувати які елементи в неї входять, що можна побачити проаналізувавши табл. 1, де висвітлено бачення деяких дослідників щодо зазначеного питання.

Проаналізувавши погляди деяких дослідників у галузі компетентнісного підходу в освіті та розглянувши їх крізь призму навчання географії України, можна виділити загальні складові компоненти компетентності, такі як знання, уміння, навички, здібності, ціннісні орієнтації, досвід, здатність ефективно діяти та внутрішня мотивація. Різні дослідники по-різному оцінюють значущість та важливість цих компонентів, але не заперечують про те, що в основі структури компетентності лежать знання, отримані внаслідок навчання (формального чи неформального).

Таблиця 1

Визначення та виділення основних складових елементів компетентності

Дослідник	Основні елементи компетентності
А. В. Хуторської [12]	Компетентність – це сукупність особистісних якостей учня (ціннісно-сміслових орієнтацій, знань, умінь, навичок, здібностей), зумовлених досвідом його діяльності у певній соціально і особистісно значущій сфері
С. Е. Шишов, В. А. Кальней [11]	Компетентність – здатність (уміння) діяти на основі здобутих знань
О. В. Овчарук [4]	Компетентність (ключова) – комплекс різних компонентів – знань, умінь, навичок, взаємовідносин, цінностей та інших чинників, що становлять особистісні та суспільні аспекти життя і діяльності людини та від яких залежить особистий та суспільний прогрес

Дж. Равен [6]	«Компоненти компетентності» – характеристики і здатності людей, які дозволяють їм досягати особистісно значущих цілей – незалежно від природи цих цілей і соціальної структури, в якій ці люди живуть і працюють. Компетентність включає в себе не тільки інтелект, а й здатність ефективно діяти та внутрішню мотивацію
Концепція географічної освіти в основній школі [3]	Компетентність – набута у процесі навчання інтегрована здатність учня, що складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці
Дидактика географії [8]	Компетентність (географічна) – це сукупність отриманих географічних знань, умінь та навичок, специфічного географічного мислення й установок учнів, сформованих на певному рівні на підґрунті здібностей і життєвого досвіду школярів і необхідних для їхньої оптимальної діяльності у довкіллі та передбачення наслідків такої діяльності

Формування ключових, міжпредметних та географічної компетентностей у процесі вивчення географії України, що зосереджено в курсах «Україна у світі: природа, населення» (8 клас) та «Україна та світове господарство» (9 клас), регулюється комплексом взаємопов'язаних рамкових і спрямовуючих документів таким чином, що «концепція визначає основні напрями розвитку шкільної географії, підходи до вивчення географії, шляхи реалізації географічних знань, умінь і компетенцій – ініціуючі механізми оновлення й удосконалення відповідної компоненти Державних освітніх стандартів, а вже вони системно впливають на процес створення нових навчальних програм» [3].

Відповідно, у Концепції географічної освіти в основній школі та Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, що впроваджується з 1 вересня 2013 р., центральною віссю проходить питання орієнтації навчального процесу безпосередньо та під час вивчення географії України в курсах «Україна у світі: природа, населення» та «Україна та світове господарство» на формування компетентностей. У цих документах закладено певні вимоги до структурування та укомплектування змісту навчальних програм вищезазначених географічних курсів, яким програми повинні відповідати.

Аналізуючи навчальну програму для загальноосвітніх навчальних закладів географічного курсу «Україна у світі: природа, населення», важливо звернути увагу на другий розділ «Географічний простір України» та першу в ньому тему «Україна на політичній карті Європи і світу», де подано важливі та досить складні для усвідомлення учнями 8-го класу поняття: економіко-географічне, політико-географічне положення України та геополітика, а в державних вимогах до рівня загальноосвітньої підготовки учнів зазначено, що вони повинні оцінювати політико-географічне положення держав та геополітичні події, географічне положення України. Зважаючи на мету курсу, тематику розділу та теми, розглядати ці поняття варто не як відчужені категорії, а в розрізі векторів інтеграції Україна-світ та Україна-Європа. І в руслі вищезазначеного виникає запитання: як це зробити? Багато у кого може виникнути зустрічне запитання: так, але в чому тут проблема? У відповідь на ці запитання багато хто може запропонувати використати бесіду, пояснення, роботу з підручником чи додатковими джерелами інформації тощо.

З іншого боку, щоб достеменно розібратися у цій проблемі, потрібно з'ясувати сутність виділених понять, тобто їх зміст та обсяг, що коротко наводиться у табл. 2.

Таблиця 2

Зміст основних понять

Поняття	Зміст понять
Геополітика	Міждисциплінарні знання щодо ролі всієї сукупності географічних чинників (природних умов і ресурсів, конфігурації шляхів сполучення, географічного положення, розселення населення, розміщення економічних центрів та ін.) у державно-політичних взаєминах та можливостей їх використання в політичній практиці [2, с. 4]
Економіко-географічне положення	Положення об'єктів в економічному та соціальному просторі стосовно один одного, а також щодо меж – державних, адміністративних тощо. Водночас до категорії ЕГП зараховують і положення щодо природних об'єктів (незамерзаюче море, судноплавна річка, родовище корисної копалини, лісовий масив, ареал природно-вогнищевих захворювань), які чинили, надають або можуть в перспективі вплинути на функціонування та розвиток досліджуваних суспільно-географічних об'єктів [1]
Політико-географічне положення	Просторове відношення певного географічного об'єкта (поселення, регіону, держави тощо) до географічних об'єктів, що перебувають поза ним і мають на нього політичний вплив [10]

Як можна побачити зі змісту понять (табл. 2), всі вони в своїй сутності та в розрізі вищезазначених курсів опираються на певні знання у різних наукових галузях, що переважно вивчаються у шкільній географії та історії. Для адекватного оперування цими поняттями учень у географічному плані повинен розуміти основні характеристики природних умов і ресурсів, населення як України (курс «Україна у світі: природа, населення» 8 клас, розділ III «Природні умови і ресурси України» та розділ IV «Населення України та світу») та світу (курс «Материків та океанів» 7 клас), а також характеристики економіко-географічних умов та процесів, тобто особливості господарства як України та її регіонів, так і основних регіонів світу у світлі міжнародної глобалізації, інтеграції та інформатизації (курс «Україна і світове господарство» 9 клас). Також не потрібно забувати про історичну компоненту зазначених понять (табл. 2), що в хронології шкільної історії, відповідно до навчальної програми для загальноосвітніх навчальних закладів з історії України та всесвітньої історії для 5–9-х класів, побудована наступним чином: доісторична та антична історія розглядається у 6-му класі (до другої половини V ст.), середньовічна історія – у 7-му (до відкриття Америки), історія раннього нового часу – у 8-му (до кінця XVIII ст.), а історія нового часу – у 9-му (до кінця XIX ст.).

Зважаючи на зазначене вище, учень на початку вивчення географічного курсу у 8-му класі «Україна у світі: природа, населення» підходить до формування понять геополітика, економіко-географічне та політико-географічне положення взагалі та їх обсягу в світлі векторів Україна-світ та Україна-Європа, опираючись лише на знання історичних подій та процесів до кінця періоду Середньовіччя та знання загальних фізико-географічних процесів та явищ з їх транскрипцією на великі природні комплекси материків та океанів, а також окремі базові суспільно-географічні поняття та уявлення, що переважно доповнюють фізико-географічні.

З огляду на таке, більша частина цих ключових геополітичних питань, в плані усвідомлення учнями себе громадянами України, національної ідентифікації, комплексного розуміння суспільно-географічних процесів за векторами Україна-Світ та Україна-Європа, зосереджена у хронології шкільних предметів географії та історії після того, як зазначені поняття представлені у програмі курсу «Україна у світі: природа, населення» у 8-му класі. Ця ситуація не дає змоги досягти компетенцій щодо геополітичних питань зазначених у програмі курсу в розрізі державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів (оцінка політико-географічного положення держав та геополітичні події, географічне положення України).

Наразі складається така ситуація, що учні під час вивчення теми «Україна на політичній карті Європи і світу» підходять до формування вищезазначених суспільно-географічних понять, маючи недостатню базу опорних знань, умінь, навичок, досвіду та мотивації. Тобто цей процес опирається на географічні знання про фізико-географічні процеси та явища в розрізі материків та океанів та історичні знання у хронології до кінця V століття. Зважаючи на сутність понять, учні не можуть в процесі навчальної діяльності якісно охарактеризувати економіко-географічне та політико-географічне положення України тому, що вони не ознайомлені з проходженням суспільно-географічних процесів в Україні та світі (господарство, демографічні процеси тощо), а також не мають в уявленні систематизованої хронології причино-наслідкових подій останніх ста років, що в історичному плані мають значний, якщо не найбільший, вплив саме на протікання суспільно-географічних процесів та явищ. У розрізі умов, що впливають на висвітлення геополітичних питань, можуть бути розглянуті учнями ЗНЗ в наступних напрямках:

- отримати готові узагальнені та систематизовані знання в ході навчального процесу (опрацьовані вчителем, автором підручника тощо);
- опрацювати учням самостійно на випередження увесь базовий матеріал, що потрібен для роботи над геополітичними питаннями, що в подальшому дасть змогу їх освоїти;
- розглядати геополітичні питання після опрацювання базового матеріалу в історичному та географічному напрямках.

Аналізуючи вищезазначені напрями розгляду геополітичних питань з точки зору методики навчання географії, можна зауважити, що два перші, переважно спрямовані на розширення кількісних характеристик пам'яті, не несуть в собі творчого начала, а тому знижують ефективність навчального процесу. Саме тому для формування світоглядної позиції молодого особистості та її самоідентифікації, в руслі компетентнісного підходу до вивчення географії, потрібно створити таке підґрунтя для розгляду геополітичних питань, щоб учні могли їх аналізувати свідомо, опираючись на певну базу знань умінь та навичок, які вони отримують упродовж навчання у 8-му та 9-му класах. Така модель реалізації геополітичних питань (геополітика, економіко-географічна характеристика та політико-географічна характеристика) в процесі вивчення географії дасть змогу застосувати не лише знання, уміння, навички та здібності, але й ціннісні орієнтації, отримані внаслідок осмислення та розуміння геополітичних категорій явищ і процесів, а також не тільки свій досвід, а й попередніх поколінь, що в перспективі розвине здатність ефективно діяти та внутрішню мотивацію для підвищення власної географічної компетентності.

Висновки. Отже, сучасні тенденції модернізації шкільної географічної освіти в Україні переорієнтовують навчальний процес від навчання всіх усього до навчання кожного відповідно до особистісних орієнтацій, де вагоме місце займає формування компетентностей учнів. Зважаючи, що більша частина інформації, яку отримує людина, має географічну компоненту, то велике значення для формування світоглядної позиції учнів має їх географічна компетентність, складовими якої є: «когнітивний (володіння знаннями змісту компетентності), діяльнісний (досвіду прояву компетентності у різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях), ціннісно-змістовий (ставлення до змісту компетентності й об'єкта її застосування), емоційно-вольовий (емоційно-вольової регуляції процесу й результату прояву компетентності), мотиваційний (готовності до власне прояву компетентності) компоненти» [8, с. 16].

Таким чином, розгляд геополітичних питань, як вище було зазначено, повинен опиратися на певну базу знань умінь та навичок (переважно географічної та історичної спрямованості), що допомагають усвідомити основні геополітичні категорії (геополітика, економіко-географічне положення, політико-географічне положення). Змістова складова географічних курсів має удосконалюватися у контексті еволюціонування навчальних понять, які відображають геополітичні категорії. Цей аспект може допомогти не лише підвищити рівень компетентності учнів у зазначених питаннях (шляхом системного, поетапного опрацювання матеріалу, що забезпечує поступову реалізацію усіх компонентів компетентності), а й допомогти у розрізі самоідентифікації молодшої особистості.

Список використаних джерел

1. Голубчик М. М. Экономическая и социальная география. Основы науки / М. М. Голубчик, Э. Л. Файбусович, А. М. Носонов, С. В. Макара. – М. : Гуманит. изд. центр «ВЛАДОС», 2004. – 400 с.
2. Дністрянський М. С. Геополітика : навч. посіб. / М. С. Дністрянський. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 436 с.
3. Концепція географічної освіти в основній школі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://undip.org.ua/info/1023/>
4. Овчарук О. В. Развитие компетентного подхода: стратегические ориентиры международной сплоченности / О. В. Овчарук // Компетентный подход в современной образовании: мировой опыт и украинские перспективы / [под заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
5. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентного підходу в українській освіті / О. І. Пометун // Компетентний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / [под заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
6. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен. – М. : Когито-Центр, 2002. – 396 с.
7. Савченко О. Я. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти [Електронний ресурс] / О. Я. Савченко // Рідна школа. – 2011. – № 8–9. – С. 4–8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2011_8-9_4
8. Самойленко В. М. Дидактика географії : монографія / В. М. Самойленко, О. М. Топузов, Л. П. Вішнікіна, О. Ф. Надтока, І. О. Діброва. – К. : Педагогічна думка, 2014. – 586 с.
9. Химинець В. Компетентний підхід до професійного розвитку вчителя [Електронний

- ресурс] / В. Химинець // Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти. – Режим доступу: <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49>
10. Шаблій О. І. Географічне і геополітичне положення Українських Карпат / О. І. Шаблій // Карпатський край. – 2012. – № 1. – С. 113–122.
 11. Шишов С. Е. Школа: мониторинг качества образования / С. Е. Шишов, В. А. Кальней. – М. : Педагогическое общество России, 2000. – 316 с.
 12. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Ученик в общеобразовательной школе. – М. : ИОСО РАО, 2002. – С. 135–157.

References

1. Golubchik M. M. Ekonomicheskaya i sotsialnaya geografiya. Osnovy nauki / M. M. Golubchik, E. L. Faybusovich, A. M. Nosonov, S. V. Makar. – М. : Gumanit. izd. tsentr «VLADOS», 2004. – 400 s.
2. Dnistrianskyi M. S. Heopolytika : navch. posib. / M. S. Dnistrianskyi. – Lviv : LNU imeni Ivana Franka, 2011. – 436 s.
3. Kontsepsiia heohrafichnoi osvity v osnovnii shkoli [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://undip.org.ua/info/1023/>
4. Ovcharuk O. V. Rozvytok kompetentnisnoho pidkhotu: stratehichni oriientyry mizhnarodnoi spilnoty / O. V. Ovcharuk // Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukraïnski perspektyvy / [pid zah. red. O. V. Ovcharuk]. – К. : «K.I.S.», 2004. – 112 s.
5. Pometun O. I. Dyskusiia ukraïnskykh pedahohiv navkolo pytan zaprovadzhenia kompetentnisnoho pidkhotu v ukraïnskii osviti / O. I. Pometun // Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukraïnski perspektyvy / [pid zah. red. O. V. Ovcharuk]. – К. : «K.I.S.», 2004. – 112 s.
6. Raven Dj. Kompetentnost v sovremennomobschestve: vyiyavlenie, razvitie i realizatsiya / Dj. Raven. – М. : Kogito-TSentr, 2002. – 396 s.
7. Savchenko O. Ya. Kliuchovi kompetentnosti – innovatsiyni rezultat shkilnoi osvity [Elektronnyi resurs] / O. Ya. Savchenko // Ridna shkola. – 2011. – No 8–9. – S. 4–8. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2011_8-9_4
8. Samoilenko V. M. Dydaktyka heohrafii : monohrafiia / V. M. Samoilenko, O. M. Topuzov, L. P. Vishnikina, O. F. Nadtoka, I. O. Dibrova. – К. : Pedahohichna dumka, 2014. – 586 s.
9. Khymynets V. Kompetentnisnyi pidkhid do profesiinoho rozvytku vchytelia [Elektronnyi resurs] / V. Khymynets // Zakarpatskyi instytut pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity. – Rezhym dostupu: <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49>
10. Shablii O. I. Heohrafichne i heopolytychne polozhennia Ukraïnskykh Karpat / O. I. Shablii // Karpat'skyi kraj. – 2012. – No 1. – S. 113–122.
11. Shishov S. E. Shkola: monitoring kachestva obrazovaniya / S. E. Shishov, V. A. Kalney. – М. : Pedagogicheskoe obschestvo Rossii, 2000. – 316 s.
12. Hutorskoy A. V. Klyuchevyie kompetensii kak komponent lichnostno-orientirovannoy paradigmy obrazovaniya / A. V. Hutorskoy // Uchenik v obscheobrazovatelnoy shkole. – М. : IOSO RAO, 2002. – S. 135–157.

Надтока В. А.

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ КОМПЕТЕНТНОСТНОГО ПОДХОДА В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ГЕОГРАФИИ УКРАИНЫ В ОСНОВНОЙ ШКОЛЕ

В статье освещены закономерность между особенностями реализации компетентностного подхода и структурированием географических курсов в основной школе на понятийной основе, некоторые особенности изучения геополитических вопросов в процессе изучения географии Украины в разрезе глобальных мировых географических процессов и явлений в соответствующих географических курсах общеобразовательных учебных заведений. Специфика реализации компетентностного подхода к изучению географии Украины раскрывается в реализации всех его компонентов. Выявлено, что рассмотрение геополитических вопросов должно опираться на определенный уровень когнитивного компонента, что помогает осознать основные геополитические категории.

Ключевые слова: компетентностный подход; компетентность; геополитика; экономико-географическое положение; политико-географическое положение.

Nadtoka V.

SOME ASPECTS OF THE COMPETENCE-BASED APPROACH IN TEACHING GEOGRAPHY AT THE UKRAINIAN ELEMENTARY SCHOOL

The article highlights the relationships between the features of the competence-based approach implementation and structuring geographic courses in the elementary school on the conceptual basis as well as some features of the disclosure of geopolitical issues in the study of geography of Ukraine in the context to global world processes and phenomena in the irrespective geographic courses for the secondary schools.

The author of the article analyzes the views of some researchers in the area of the competence-based approach in education; therefore, this analysis is conducted in the light of learning geography of Ukraine. On this basis, general components of a competence, such as knowledge, skills, abilities, values, experience, the ability to operate effectively and intrinsic motivation are determined. The author put an emphasis on the fact that different researchers have different opinions on the significance and importance of these components; however, they do not deny that knowledge gained as a result of training (formal or informal) lies in the base of the competence structure.

Specificity of the implementation of the competence-based approach to the study of geography of Ukraine is revealed in the implementation of all components of a competence. It provides for a shift from «learning all around» to the academic achievements of the pupils of a comprehensive secondary school at a level that allows them to learn more.

In the article, a special attention is paid to the analysis of the geography curriculum for primary schools in terms of the representation of the geopolitical concepts. It was found out that the consideration of the geopolitical issues should be based on a certain level of cognitive component that helps to understand the basic geopolitical category. On this background, the article provides a description of the main geopolitical concepts used in the geography courses of Ukraine.

Keywords: competence-based approach, competence, geopolitics, economic and geographical position, political and geographical position.